Herakleioi Gonoi Erasmi Roterodami

Autor:
Data de publicació: 25-09-2020

Aquest retrat de 1523 és considerat com la imatge més impressionant d'Erasmus. La imatge que transmet està idealitzada i la qüestió continua sent si sobretot la tranquil·litat que irradia aquesta imatge equival a l'estat bàsic real d'Erasmus. Erasmus va donar aquest retrat el setembre de 1524 al seu patró William Warham, arquebisbe de Canterbury. A part del somriure, també crida l'atenció la retolació a la vora del llibre: Herakleioi Gonoi Erasmi Roterodami o "Obres d'Erasmus de Rotterdam del llinatge d'Heracles"

Spin Doctoring

"A nivell d'importància res no supera la manera en què un es dóna a conèixer al món la primera vegada."

Erasmus té un sentit agut per a les relacions públiques. Això ja comença amb el nom que ha triat per a ell mateix: Desiderius Erasmus Roterodamus. La principal conseqüència de perquè Erasmus es presenta sota aquest nom -- anàloga a la trinitat de noms romans clàssics com per exemple Quintus Horatius Flaccus -- en converteix en una meravellosa marca distintiva. Per promoure la seva pròpia fama utilitza tots els mitjans de comunicació que troba a la seva disposició, especialment la impremta. La fama d'Erasmus hauria estat inconcebible sense aquest instrument, comparable a l'Internet d'avui dia a l'hora de veure el seu impacte. Gràcies a la impremta Erasmus es convertirà en un expert molt demandat, necessari per donar la seva opinió sobre qualsevol cosa sota el sol. Això li porta fama fins i tot en els cercles més alts.

L'amor per la publicitat d'Erasmus no es limita solament a escriure. Va encarregar un gran nombre d'imatges que es van fer d'ell per donar als altres. Al seu torn, es fan còpies d'aquestes imatges per a la distribució a gran escala mitjançant la impremta. A més a més de crear-se un quadre acadèmic, Erasmus també defineix la seva beca d'aquesta manera. La boina que acostuma a portar, per exemple, es converteix en el símbol del pensament lliure, gràcies a persones com Erasmus. Els artistes més destacats en els temps d'Erasmus que van dibuixar retrats d'ell són Quinten Metsys, Hans Holbein the Younger i Albrecht Dürer. La majoria de les imatges posteriors d'Erasmus (de fet moltes), es deriven de les interpretacions d'Erasmus fetes per aquests artistes.

Mentre que és principalment l'erudit que està gravat en els nostres records, Erasmus és honrat per la posteritat d'altres maneres també. Com va guanyar, per exemple, Erasmus la seva reputació com a inventor de la torba com a combustible, o de navegar davant de tots els vents? Pel que sembla, hi ha imatges d'Erasmus que estaven fora del seu control. En un llibre anglès d'oracions publicat poc després de la seva mort, els noms de dos sants van ser reemplaçats pel nom d'Erasmus. Això va ser excepcional, però. Erasmus no es va inserir en el calendari regular dels sants anglicans (que no s'hauria afavorit a si mateix). Igualment curiós és la famosa caricatura d'Erasmus com un pelegrí desesperat per sortir de la seva ciutat durant la moda de l'especulació de 1720.

Holbein

Hans Holbein el Jove és considerat el retratista més destacat d'Erasmus. Les seves interpretacions Erasmus transmeten trets de caràcter com la ironia, l'escepticisme i la complaença d'Erasmus de la millor manera. A més de retratar Erasmus, Holbein també va il·lustrar una còpia de l'elogi de Folly que ara es conserva a Basilea. Com Holbein només tenia divuit anys en el moment en què aquests dibuixos es convertirien en els seus primers passos cap a la fama.

(Galleria degli Uffizi, Florència)

Aquest retrat de 1523 és considerat com la imatge més impressionant d'Erasmus. La imatge que transmet està idealitzada i la qüestió continua sent si sobretot la tranquil·litat que irradia aquesta imatge equival a l'estat bàsic real d'Erasmus. Erasmus va donar aquest retrat el setembre de 1524 al seu patró William Warham, arquebisbe de Canterbury. A part del somriure, també crida l'atenció la retolació a la vora del llibre: Herakleioi Gonoi Erasmi Roterodami o "Obres d'Erasmus de Rotterdam del llinatge d'Heracles". Això fa referència a les pròpies experiències d'Erasmus per escrit i a la revisió constant de la seva "Adagia". El 1531 el teòleg francès Mallarius nomenaria Erasmus l'Hèrcules Batavian, una qualificació encomiable en la seva opinió. Erasmus no expressa la seva aversió a això.

(Cedit a la National Gallery of London (Loan 658) Origen: Longford Castle prop de Salisbury.)

Els estudis preliminars d'Holbein sobre les mans d'Erasmus de 1523 són dibuixos altament sensibles, que representen l'atenció aplicada per Holbein en preparar els retrats pintats d'Erasmus. Aquestes mans són estudis preliminars per a la pintura Erasmus de 1523, mostrant l'escriptura Erasmus al seu escriptori.

(Louvre, París)

Holbein idealitzat Erasmus en aquest petit perfil de tempera 1523 en paper. Això destaca en comparar aquest retrat amb el retrat rodó fet sobre fusta aquell mateix any. Mostra un Erasmus robust i vertical que sembla molt més jove del que de fet tenia, és a dir, més de cinquanta anys d'edat.

(Museu de Basilea)

Gran perfil de 1523 en tempera sobre fusta. Aquí Holbein fa un retrat realista d'Erasmus, que sembla bastant vell i cansat.

(Louvre, París)

? «Erasmus im rund» (1532). Se suposa que aquest és l'últim retrat pintat d'Erasmus fet durant la seva vida. Es presumeix que va ser encarregat per Hieronymus Froben. El retrat no està idealitzat i cap referència a la saviesa, el coneixement i el caràcter s'ha quedat fora. Aquest és Erasmus "fidel a la vida", igual que ell.

(Öffentliche Kunstsammlung Basilea)

1533 retrats medallons d'Erasmus i Luter. Es presumeix que el medalló d'Erasmus va ser fet per Holbein com a penjoll del medalló similar que va fer de Luter. Aquests dos medallons podrien haver estat produïts en concurrència amb la publicació de "Liber de sarcienda Ecclesiae concordia" d'Erasmus, en la qual Erasmus desplega les seves idees sobre la concòrdia dins de l'església.

(Rijksprentenkabinet, Amsterdam)

"Erasmus en eim Ghüs", un gravat en fusta de 1535. Erasmus és retratat dins d'un cadre de l'arquitectura renaixentista, la seva mà dreta descansant sobre el cap de Terminus, la diïtat adoptada per Erasmus com a símbol personal. Terminus era un ídol venerat pels romans com regnant sobre fronteres i particions. La seva presència en diversos retrats d'Erasmus fa referència a la mort. Segons el mateix Erasmus, portar el símbol de Terminus li va recordar que el final de la seva vida no era remot. Això el va portar a concloure que en la seva vida res va superar la meditació sobre la mort. La part inferior d'aquest retrat mostra un poema llatí de quatre línies, traduït de la següent manera: "Ple d'admiració d'aquesta imatge que equival a l'obra d'Apelles, Pallas l'ordains que es guarda eternament a la biblioteca. Holbein mostra el seu hàbil art a les Muses i la força del seu regal per Erasmus el Gran."

(Rijksprentenkabinet, Amsterdam)

Dürer

Aquest és un autoretrat de 1498 d'Albrecht Dürer (gravat). Quan el 1525 Erasmus expressa el seu desig de ser retratat per Dürer, Erasmus ja s'ha fet famós i Dürer és un artista reconegut i estimat. Sembla que com a tals els dos homes s'admiraven mútuament, però sense cap forma de veritable amistat resultant. Dürer és seguidor de Luter i va fer una sèrie d'intents de guanyar Erasmus a la seva causa. En anys posteriors Dürer vindrà a reprovar Erasmus per la seva postura enfront de la Reforma. Quan Erasmus en primer lloc sembla apreciar la noció d'una església individida i fins i tot porta a escriure contra Luter a partir de 1524, Dürer experimenta això com una gran decepció.

(Erasmushuis, Brussel·les)

1520 Retrat d'Erasmus. Aquest dibuix de llapis negre va ser la base de la famosa placa de coure de Dürer de 1526. Dürer va fer aquest dibuix durant la seva primera gira pels Països Baixos, durant la qual va conèixer Erasmus quatre vegades. En una carta a Pirckheimer cinc anys més tard Erasmus escriu: "M'agradaria ser pintat per Dürer, perquè és un artista tan esplèndid. Però és possible? Va començar a Brussel·les amb un esbós de carbó vegetal, però, imagino, m'ha oblidat des de fa molt de temps. Si pot gestionar alguna cosa amb l'ajuda del medaillon [fet per Metsys] i els seus propis records de mi, espero que faci per mi el que va fer per tu; és a dir, et va donar una mica de pes extra." Òbviament això va ser irònicament, ja que el mateix Erasmus s'havia tornat molt prim, especialment en aquells anys.

(Louvre, París)

Placa de coure estilitzada, 1526. La inscripció llatina significa "Imatge d'Erasmus de Rotterdam per Albrecht Dürer, dibuixada després d'una semblança viva." El grec significa: "Les seves obres transmetrà una millor imatge". Dürer va fer aquest gravat per insistència de l'amic d'Erasmus Neurenberg Willibald Pirckheimer (1470-1530) sense haver conegut Erasmus recentment i sense un retrat recent a la seva disposició. Malgrat la seva gran admiració per l'habilitat de Dürer, aquesta imatge no va aconseguir encisar Erasmus. Al març de 1528 va escriure a un amic: "Dürer m'ha retratat, però no és cap semblança en absolut." El mateix Erasmus també tenia la culpa d'això. Després de tot, havia estat el que havia donat a Dürer el mal consell per basar la seva semblança en una combinació d'un dibuix de cinc anys i el medalló metsys. L'últim nom, però, s'havia fet a partir d'una visió completament diferent de l'Erasmus que el dibuix de Dürer, probablement ja condemnant el projecte des del seu inici.

(Rijksprentenkabinet, Amsterdam)

Preueno o poc coneguts com metsys

Autoretrat de Quinten Metsys, 1495. Metsys treballa a Lovaina de 1517 a 1521. És aquí on s'introdueix a Erasmus, probablement a través de l'empleat de la ciutat d'Anvers Pieter Gilles (Peter Giles, Petrus Aegidius), que es va fer amic tant de Metsys com d'Erasmus. Metsys representa Erasmus unes quantes vegades, retratant-lo com un erudit, o en una postura d'escriptura, pensament o lectura. Aquesta manera de retratar coneix una llarga tradició, camí de tornada a les il·lustracions manuscrites cristianes primerenques. Erasmus es refereix alternativament a Metsys en termes boorish o respectuosos. Una carta el nomena "un intèrpret una mica vulgar", l'altra com "un artista notable". Cal tenir en compte aquí que per Erasmus la imatge, artística com podria ser de vegades, després de tot sempre va ser inferior a la paraula escrita. Actualment Metsys és generalment reconegut com un gran artista. La seva concepció de la personalitat d'Erasmus va marcar el to de tots els artistes que havien de retratar Erasmus en anys posteriors. Fins ara, la nostra imatge mental d'Erasmus ha estat fixada en gran mesura per Metsys.

(Gabinet des Médailles, París)

En tota la seva línia un díptic, aquest doble retrat de si mateix i Gilles el 1517 va ser encarregat per Erasmus juntament amb el seu amic Gilles. És un regal per al seu amic mutu, l'autor anglès Thomas More. En aquesta relació descobrim Gilles al centre, establint la connexió entre Més i Erasmus. Aquest fet ha estat guardonat amb el seu lloc en la pintura. Gilles està sostenint una carta de More, assenyalant la seva altra mà al llibre d'Erasmus "Antibarbari". Darrere d'ambdós hi ha una llibreria que conté altres llibres d'Erasmus. Thomas More es va mostrar molt satisfet amb la pintura, agraint elaboradament als seus amics en una carta i dedicant-hi dos poemes llatins. Mostra clarament la gran quantitat d'admiració que Més tenia tant per metsys com per a les persones retratades. Els dos components de la pintura han estat separats per ara. El retrat Erasmus es troba a la Galleria Nazionale de Roma; el retrat de Gilles es troba al Museu Reial de Belles Arts d'Anvers.

La cara d'aquest medalló Erasmus de 1519 de Quinten Metsys mostra el perfil d'Erasmus. La part posterior conté una

imatge de Terminus i l'anunci "Concedo Nulli". L'únic comentari de Thomas More sobre el doble retrat de Gilles i Erasmus havia estat que el material sobre el qual havia estat pintat (fusta) era tan inestable. Pel que sembla, Erasmus es va prendre seriosament aquesta crítica, durant dos anys més tard va encarregar a Metsys que elabori un medalló amb el seu retrat a la cara i el déu Terminus al darrere. Aquí també trobem el seu lema anterior "Concedo Nulli" (Cedeixi a ningú). Els seus enemics van interpretar això com una arrogància, atribuint la declaració al mateix Erasmus. Erasmus es va defensar, plantejant que la dita tenia una influència sobre la mort i s'havia d'atribuir a Terminus. Les vores de la cara del medalló mostren textos llatins i grecs, que signifiquen: "Els seus escrits el transmetran millor: retrat fidel a la vida", l'any 1519 i a banda i banda del cap ".er.. rot." o "Erasmus Roterodamus". Erasmus distribueix aquest medalló entre els seus amics, encara que sovint indica la seva insatisfacció amb la seva qualitat. Una altra dada sorprenent és que Erasmus poques vegades esmenta el nom de l'artista. Això és potser un signe de la baixa estima que Erasmus tenia generalment de les arts visuals i els artistes?

(Museu Històric, Basilea)